

b) Külföldi irodalom.

Plitt: **Das Leben ist das Licht.** Theologische Bekenntnisse eines Schriftgläubigen. Gütersloh, (Bertelsmann) 1896. 440 l. Ára 6 márka.

A mű címe után vallásos elmélkedéseket várna itt az ember. Pedig e munkában egy egész hitrendszerrel van dolgunk. A kijelentés fényénél spekulatív úton az összes létnek a maga alapjában, keletkezésében és céljában való felfogására törekszik.

Plitt következetesen és szigorúan az isteni kijelentésre támaszkodik. Az Írás, mely nála nem mechanikus tantörvény, hanem organikus ismeretelv, összes hittani fejtegetéseinek alapja és kiinduló pontja, mely mellett az egyház s a vallásos tudat bizonyosságai csak másodsorban jöhetnek tekintetbe. Még a positiv irányú Frank hittani rendszere sem elégíti ki. A ker. Istenismeretnek csakis a ker. hitélet a nyitja. Ker. philosophiai vagy inkább thessophiai álláspontján azt vallja, hogy «nem autonom, hanem theonom philosophiára van szüksége a keresztyén embernek; az általános érvényű ker. pistis nyitja meg előttünk a ker. igazságot s ez vezet a dolgoknak egyedül helyes megismerésére» Theologiai hitvallásait tehát kizárólag az írásra alapítja, egy Bengel, Öttingen, Beck, Gess és Kübel bibliai iskolájából.

Hivő lelke úgy találja, hogy egy nagy alaptörvény hatja át a nagy mindenséget, ú. m. az organikus élet alaptörvénye a maga összes attributumaival. Mint láncszemek úgy egyesülnek az összes életelemek egy nagy organikus életegésszé. Ez alaptörvényt már a szervetlen természet mozgása, vonzása, változása stb. is mutatja, s még fokozottabb mértékben észlelhetjük a növény- és állatvilágban; az embervilágban pedig még a szabad személyiséggel is egyesül, a melynek szabadsága azonban nemcsak érzéki természete, hanem az erkölcsi törvényhez való viszonya által is feltételezve van. Ez alapon az ember ethikai organikus lény és a házasság, család, állam és társadalom csak addig egészséges, a míg az ethikai organikus alaptörvényt követi. Minden egyoldalúság, nyomás vagy összezavarása ez organikus életfaktoroknak torzképekre s tökéletlenségekre vezet az élet minden phasisaiban.

Az emberek teremtetője és ősképe az Isten, ki abszolút személyiség az emberi relatív személyiséggel szemben. Istenben, mint az ember ősképeiben is az ethikai organismus törvénye az uralkodó. Élettevékenysége noéthikai és ethikai egyaránt, vagyis ismeret és szeretet az Isten lényege. A háromságnak írásbeli kifejezései: atya, fiú és lélek inkább oekonorniai viszonyoknak felel meg, míg az ontologiai vagy immanens háromsági viszonyoknak kifejezésére megfelelőbb a család képe. A trinitárius személyek úgy viszonylanak egymáshoz, mint férfi, nő és gyermek (I. Kor. 11. 3): az atya a produktív, eszközlő ok (ὄν), a fiú a reprodukív, közvetítő elv (δία), míg a Szentlélek a receptív és visszavezető potentia (ἐς).

Az írásra kell visszatérnünk a háromsági tan formulázásában is, mivel csak ez alapon várható az összes ker. hívőknek kívánt egyesülése. Mellőzve a Krisztus üdvözítő művére vonatkozó theosophiai gondolatait, még csak az egyházzal szülő eszméit emeljük ki. Szerzőnk szerint az organismus törvényét az egyház megalapítása és fejlődése is mutatja. Mustármag módjára nő az egyes ember s a ker. gyülekezet az életben és az ismeretben. Az evangéliomnak Péter, Pál és János-féle értelmezése egymást követte az ősker. tanfejlődésben. Gondviselészerű a reformatio lefolyása is a maga kettős kifejlődésében, mivel itt is érvényesült az organikus alaptörvény, mely szerint változatos egység az élet. Ebből következik, hogy az összes ev. confessiók organikus egységre törekedjenek. Nem akar külső vagy plane absorptiv uniót, még kevésbé separatiót, de igenis a szellem és a szeretet egységére törekvést. Így tettek az apostolok, így tegyenek az egyes ker. testületek is a maguk különféle tanalakjaikkal. Uniói gondolatait az «Evang. Allianz»-ban látja megvalósítva. Ez egyesülésre való törekvésben van egység, élet és erő. Ideje is volna már, hogy a confessionális alap ne válaszsza el a keresztyéneket egymástól. Nálunk Magyarországon pedig ezer meg ezer ok javasolná az ev. egyesülésre való törekvéseket. Mi csak azt szeretnők hangsúlyozni, hogy az igehirdetés s a vallástanítás sikere egységesebb hitismeretet is tesz szükségessé.

Plitt előadása abstract, metaphysicai részleteiben hosszadalmas és nehézkes, helyenként pongyola. De hittudata «az írás keresztyéniségének» hangsúlyozásában nagyon tanulságos. Szilárdítja a hitet s az ev. keresztyéniséget hiterős érzéssel védi és fejleszti. *Sz. M.*

Kübel: Christliche Ethik. Herausg. von G. Weisser. Stadtvikar in Stuttgart. München, 1895—96. (Beck). I. 256 l. II. 365 l. Ára?

Kübel (szül. 1838., † 1894.) tübingai theol. professor rendszeres theol. gondolkozására és irodalmi munkásságára különösen Beck, a bibliai realizmus nagymestere volt döntő befolyással, kinek «Das Christliche Lehrsystem» című műve egy egészen új irányt képvisel az újabb theologiában. A bibliai s a praktikus szempontoknak egyesítése jellemzi úgy Beck, mint tanítványa Kübel theológiáját.

Ez a bibliai praktikus vonás Kübelnél különösen az etikában érvényesül, a melyre más tekintetben is igen nagy súlyt fektetett, úgy, hogy «a theologiai tudományok koronájának» mondotta. A dogmatikától idegenkedő mai modern nemzedék tényleg jobban is vonzódik az etikához.

Beck nyomán «a ker. ethika principiumát» Kübel «az ige által lelkileg bennünk élő és ható Krisztusban» látja, míg a keresztyén etikát úgy definiálja, hogy az «a ker. erkölcsi cselekvésnek, mint a Krisztus szellemében az ige által való életnek tudományos és rendszeres előadása».

Ethikai rendszere egészen természetszerűleg két főrésze oszlik. A